

بررسی آماری نقد کتاب‌های کودک و نوجوان، در سال‌های ۱۳۵۸-۱۳۷۷

پریسا کاشفی خوانساری (اسلامی)

بدیهی‌ترین و بیرونی‌ترین شکل جریان نقد ادبیات کودک، انتشار نقدهایی بر کتاب‌های منتشر شده ویژه کودکان و نوجوانان است. درست است که این پژوهش، در معنایی عام‌تر، کلیه مقالات و کتب نظری، فهرست کتاب‌های مناسب، جشنواره‌ها و سمینارها و... را بررسی کرده است، اما این امر از اهمیت بدیهی‌ترین شکل نمود نقد، یعنی نقد مکتوب مصادیق (کتاب‌ها و آثار ادبی منتشر شده ویژه کودکان و نوجوانان) نمی‌کاهد. از آن جا که اصلی‌ترین شکل درج نقد در مطبوعات است و کلاً نقد یک ژانر مطبوعاتی به حساب می‌آید و نقدهای مطبوعاتی بیشتر از نقدهای درج شده در کتاب‌ها در فضای ادبی جامعه مؤثر است، تنها به بررسی نقدهای چاپ شده در مطبوعات پرداخته‌ایم.

سؤال‌های اساسی ما در این تحقیق چنین بود:
- در محدوده سال‌های ۵۸-۷۷ چه تعداد نقد بر کتاب‌های کودک و نوجوان منتشر شده؟

- فعال‌ترین مجلات و نشریات در این زمینه کدام بوده‌اند؟

- فعال‌ترین منتقدان کدام بوده‌اند؟

- نقدها برای کدام گروه از مخاطبان نوشته شده‌اند؟

- نسبت جنسی پدیدآورندگان نقدها چگونه بوده؟

- نسبت نقدهای ترجمه و تألیف؟

- نسبت نقدهای نوشته شده بر آثار ترجمه و

تألیف؟

- نسبت نقدهای نوشته بر آثار در قالب‌های

مختلف ادبی؟

- گروه‌های مختلف نشریات چه سهمی در میان

نقدها داشته‌اند؟

- نسبت ذکر نام منتقد چقدر بوده؟

.....؟

طبیعی است که یافته‌های این تحقیق، خالی از اشکال و نقص نیست. برای این تحقیق، به کلیه منابع نظری ادبیات کودک، فهرست‌های مقاله‌شناختی و نمایه‌های اطلاعاتی مطبوعات ایران، و بانک‌های اطلاعات و فهرست‌های منتشر شده، مراجعه شد. هم چنین، مکاتباتی که با منتقدان صورت گرفته بود نیز لحاظ شد.

در مورد این مقاله، گفتنی است که تنها بررسی آماری و کلی مورد نظر بوده و به هیچ وجه ارزش‌های کیفی لحاظ نشده است. نقدهای به دست آمده از نظر علمی و ادبی، ارزش‌های متفاوتی دارند. همین‌طور از نظر حجم، تفاوت‌های چشمگیری دارند و در مجلات مختلف و برای مخاطبانی با سطح علمی متفاوت نوشته شده‌اند، اما در این تحقیق، چون تنها بررسی کمی و آماری منظور بوده، همگی هم‌ارز محسوب شده‌اند.

تعداد کل نقدها و توزیع آن در سال‌های مختلف

تعداد کل نقدهای شناسایی شده در محدوده سال‌های ۵۸-۱۳۷۷، ۷۹۴ نقد بوده که مجموعاً در ۶۳ عنوان روزنامه، نشریه و مجله به چاپ رسیده است. از بین ۷۹۴ نقد موجود، ۷۸۷ نقد در سال‌های مختلف و ۷ نقد بدون تاریخ بوده است. تعداد نقدها و درصد آن‌ها براساس سال‌های مختلف را در جدول شماره ۱ مشاهده می‌کنیم.

جدول شماره ۱

درصد	تعداد نقد	سال
٪۱	۸	۱۳۵۸
٪۱/۴	۱۱	۱۳۵۹
٪۰/۷	۶	۱۳۶۰
٪۰/۲	۳	۱۳۶۱
٪۱/۴	۱۱	۱۳۶۲
٪۰/۶	۵	۱۳۶۳
٪۱/۶	۱۳	۱۳۶۴
٪۳/۷	۲۹	۱۳۶۵
٪۵/۷	۴۵	۱۳۶۶
٪۸/۱	۶۴	۱۳۶۷
٪۷/۳	۵۸	۱۳۶۸
٪۷/۳	۵۸	۱۳۶۹
٪۵/۴	۴۳	۱۳۷۰
٪۳/۸	۳۰	۱۳۷۱
٪۶/۹	۵۵	۱۳۷۲
٪۹/۵	۷۵	۱۳۷۳
٪۸	۶۳	۱۳۷۴
٪۴/۷	۳۷	۱۳۷۵
٪۷/۳	۵۸	۱۳۷۶
٪۱۴/۵	۱۱۶	۱۳۷۷
٪۹	۷	بدون تاریخ
٪۱۰۰	۷۹۴	

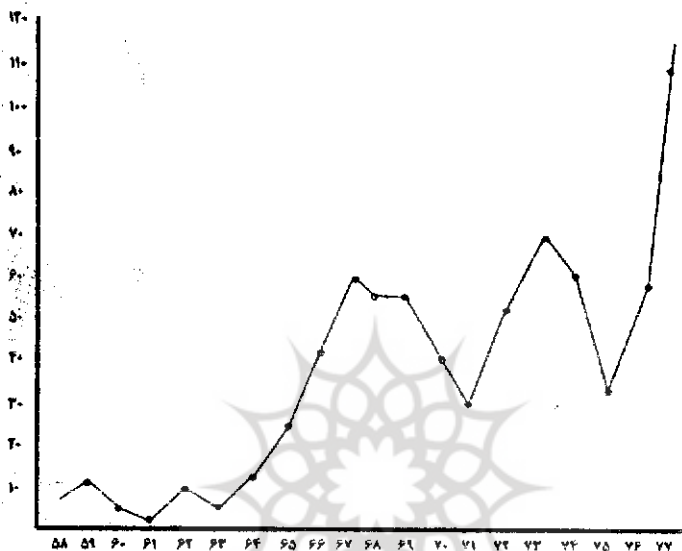

این تقسیم‌بندی در نمودار شماره ۲ نیز نشان داده شده است:

با توجه به نمودار شماره ۲، روند رو به رشد در طی بیست سال، کاملاً مشهود است.

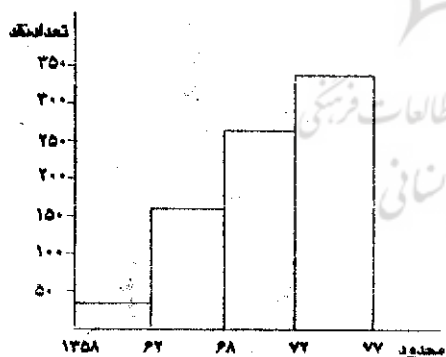
نمودار شماره ۱ نیز نشان‌دهنده تعداد نقدها بر اساس سال‌هاست:

هم چنان که نمودار نشان می‌دهد، تولید نقد در سال‌های مورد بررسی، مجموعاً مسیر صعودی

داشته است. در سه مقطع. صعود نمودار چشمگیر است: ۶۳ تا ۶۷، ۷۱ تا ۷۳ و ۷۵ تا ۷۷ و در دو مقطع نیز نزول چشمگیری مشاهده می‌شود که مربوط به سال‌های ۶۷ تا ۶۹ و ۷۳ و ۷۵ است.

در جدول شماره ۲ تعداد نقدها و درصد آن‌ها در ۴ محدوده زمانی ۵ ساله، تقسیم‌بندی شده است:

جدول شماره ۲

محدوده زمانی	تعداد نقد	درصد
۱۳۵۸-۱۳۶۲	۳۵	۴/۸٪
۱۳۶۳-۱۳۶۷	۱۵۶	۱۹/۶٪
۱۳۶۸-۱۳۷۲	۲۶۴	۳۰/۷٪
۱۳۷۳-۱۳۷۷	۳۴۹	۴۲/۹٪
نامشخص	۷	۰/۹٪
جمع	۷۹۴	۱۰۰٪

نمودار شماره ۲

ذکر نام منتقدان و نسبت جنسی پدیدآورندگان

ذکر نام منتقد در کنار نقد، نشان‌دهنده مسائلی چون رعایت حقوق مؤلف، رعایت اخلاق نقد و پایبندی به اصل صراحت و روشنی در نقد است. از میان ۷۹۴ نقد به دست آمده، ۷۱۱ نقد با ذکر نام

جدول شماره ۵

محدوده زمانی	تعداد نقدهای منتقدان	درصد
۱۳۵۸-۱۳۶۲	۳	۱/۶
۱۳۶۳-۱۳۶۷	۲۸	۱۵/۳
۱۳۶۸-۱۳۷۲	۶۰	۳۲/۸
۱۳۷۳-۱۳۷۷	۹۲	۴۹/۷
جمع	۱۸۳	۱۰۰٪

مقایسه جدول شماره ۵ با جدول شماره ۲ نشان می‌دهد که سهم منتقدان زن، در دهه دوم مورد بررسی، بیشتر شده است. سهم منتقدان زن، از کل نقدهای نوشته شده در چهار دوره پنج ساله مورد بررسی، در جدول شماره ۶ آمده است.

جدول شماره ۶

محدوده زمان	درصد سهم منتقدان زن
۱۳۵۸-۱۳۶۲	۷/۱۹٪
۱۳۶۳-۱۳۶۷	۱۷/۱۹٪
۱۳۶۸-۱۳۷۲	۲۴/۶٪
۱۳۷۳-۱۳۷۷	۲۶٪

جدول شماره ۶ نشان می‌دهد که نه تنها تعداد نقدهای نوشته شده توسط منتقدان زن، در طول زمان افزایش یافته، بلکه سهم کلی آنان در میان نقدهای منتشر شده نیز صعودی بوده است.

منتقدان فعال

از بین کل منتقدانی که در تمامی مجلات و روزنامه‌ها نقد نوشته‌اند، ۱۵ نفر به شرح زیر، به ترتیب بیشترین تعداد نقدها را داشته‌اند که در جدول شماره ۷ مشاهده می‌کنیم. گفتنی است تا آن جا که تشخیص اسامی مستعار ممکن شده، به نام منتقد اصلی محاسبه شده، اما این مسئله عمومیت ندارد.

منتقد و ۸۳ نقد نیز بدون ذکر نام منتقد چاپ شده است. از میان ۷۱۱ نقدی که منتقد آن‌ها معلوم بوده، ۵۱۶ نقد توسط منتقد مرد و ۱۸۳ نقد توسط منتقد زن نوشته شده است و ۷ نقد توسط منتقدانی نوشته شده که جنس آن‌ها مشخص نبوده. ۵ نقد نیز توسط چند منتقد زن و مرد، به صورت مشترک نوشته شده است که این نتایج را در جدول شماره ۳ همراه با درصد هر یک از آن‌ها می‌بینیم:

جدول شماره ۳

جنس منتقد	تعداد نقد	درصد
مرد	۵۱۶	۶۴/۹٪
زن	۱۸۳	۲۳٪
مشترک	۵	۶/۳٪
غیر قابل تشخیص	۷	۰/۹٪
بدون امضا	۸۳	۱۰/۵٪
جمع	۷۹۴	۱۰۰٪

جدول شماره ۴ تعداد و درصد نقدها با منتقد معلوم و نامعلوم را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۴

منتقد	تعداد نقد	درصد
معلوم	۷۱۱	۸۹/۵٪
نامعلوم	۸۳	۱۰/۵٪
جمع	۷۹۴	۱۰۰٪

گفتنی است از آن جا که همه جا تشخیص نام‌های مستعار ممکن نبوده، نام‌های مستعار و مخفف هم جزو نقدهای با ذکر نام محسوب شده است. در جدول شماره ۵ درصد نقدهای نوشته شده توسط زنان را در ۴ محدوده زمانی می‌بینیم که از افزایش فعالیت زنان در این زمینه حکایت دارد.

جدول شماره ۷

تألیف و ترجمه

از ۷۹۴ نقد بررسی شده، ۷۹۰ نقد تألیف و ۴ نقد ترجمه بوده است که درصد آن‌ها در جدول شماره ۹ مشاهده می‌شود.

ردیف	نام منتقد	تعداد نقد
۱	نقی سلیمانی	۲۲
۲	میثرا بیات	۲۰
۲	حسین فتاحی	۲۰
۴	مظفر سالاری	۱۸
۵	رضا رهگذر	۱۶
۵	محمد عزیزی	۱۶
۷	سمیرا اصلانپور	۱۵
۸	مهدی حجوانی	۱۳
۸	مصطفی خرامان	۱۳
۸	مریم روحانی	۱۳
۸	علی اصغر سپیدآبادی	۱۳
۱۲	مصطفی رحماندوست	۱۲
۱۲	عبدالمجید نجفی	۱۲
۱۴	محمود پیروهاب	۱۰
۱۴	محسن سلیمانی	۱۰

جدول شماره ۹

ترجمه یا تألیف	تعداد نقد	درصد
تألیف	۷۹۰	٪۹۹/۵
ترجمه	۴	٪۰/۵
جمع	۷۹۴	٪۱۰۰

از آن جا که درصد مطالب ترجمه در مجلات تخصصی ادبیات کودک بسیار بیشتر است، این جدول نشان می‌دهد که سردبیران و مترجمان کمتر به ترجمه نقدهای خارجی توجه داشته‌اند. هم چنین، در میان ۵۳۸، ۷۹۴ نقد بر کتاب‌های تألیفی و ۲۰۶ نقد بر کتاب‌های ترجمه نوشته شده که تعداد و درصد آن‌ها در جدول شماره ۱۰ آمده است:

جدول شماره ۱۰

کتاب تألیفی یا ترجمه	تعداد نقد	درصد
تألیفی	۵۳۸	٪۶۷/۸
ترجمه	۲۰۶	٪۲۵/۹
نامعلوم	۵۰	٪۶/۳
جمع	۷۹۴	٪۱۰۰

این فهرست، شامل کلیه نقدهایی است که در مجلات و روزنامه‌های مختلف، خواه تخصصی و غیر تخصصی و برای مخاطبان مختلف (کودک یا بزرگسال) نوشته شده است.

اما اگر نقدهای نوشته شده در مجلات تخصصی ویژه مباحث نظری ادبیات کودک و نوجوان بررسی شود، شش منتقد به عنوان فعال‌ترین منتقدان ادبیات کودک و نوجوان مشخص می‌شوند که در جدول شماره ۸ آمده است.

جدول شماره ۸

رتبه	نام منتقدان	تعداد نقد در مجلات تخصصی ادبیات کودک
۱	مهدی حجوانی، مصطفی رحماندوست، سیدعلی کاشفی خوانساری	۷
۲	رضا رهگذر، سوسن طاقدیس، بزرگمهر شرف‌الدین توری	۵

از آن جا که بیشترین حجم کتاب‌های منتشر شده برای کودکان و نوجوانان، داستانی بوده، رتبه نخست این گروه پذیرفتنی است، اما جدول شماره ۱۰ نشان دهنده فقدان نقد کتاب‌های غیر شعر و داستان در ادبیات کودک ایران است.

سهم نشریات مختلف

در کل، در ۶۳ عنوان روزنامه و مجله، نقد شناسایی شده است که در این بین ۷ مجله تخصصی، ۲۴ مجله کودک و نوجوان، ۶ مجله ادبی، ۱۰ روزنامه و ۱۶ عنوان نشریه متفرقه به چشم می‌خورد که در جدول شماره ۱۲ مشاهده می‌شود:

جدول شماره ۱۲

درصد	تعدادنشریه	نوع نشریه
٪۱۱/۱	۷	مجلات تخصصی ادبیات کودک
٪۳۸/۱	۲۴	مجلات کودک و نوجوان
٪۹/۵	۶	مجلات ادبی
٪۱۵/۹	۱۰	روزنامه‌ها
٪۲۵/۴	۱۶	غیره
٪۱۰۰	۶۳	جمع

جدول شماره ۱۲ نشان می‌دهد که بیشتر مجلات مهم کودک و نوجوان، در سال‌های مورد بررسی، نقد کتاب کودک نداشته‌اند که این موضوع در دوره‌های زمانی پیش از آن، سابقه نداشته است. تعداد کل ۷۹۴ نقد در بین نشریات تقسیم شده که ۵۴۵ نقد در مجلات کودک و نوجوان، ۱۶۰ نقد در مجلات تخصصی، ۱۲ نقد در مجلات ادبی، ۴۹ نقد در روزنامه‌ها و ۲۸ نقد در مجلات متفرقه بوده است که تعداد و درصد آن‌ها را در جدول شماره ۱۳ می‌بینیم:

جدول شماره ۱۰ نشان‌دهنده توجه بیشتر منتقدان به آثار تالیفی در برابر آثار ترجمه است. گرچه از آثار ترجمه‌ای نیز غفلت نشده است.

قالب و گونه آثار نقد شده

از نظر قالب اثر، ۵۸۱ نقد بر داستان‌ها، ۱۰۰ نقد بر اشعار و ۷۴ نقد بر کتاب‌های متفرقه نوشته شده و ۳۹ نقد هم از نظر قالب اثر نامعلوم بوده که تعداد و درصد آن‌ها در جدول شماره ۱۱ آمده است:

جدول شماره ۱۱

قالب اثر	تعداد نقد	درصد
داستان	۵۸۱	٪۷۳/۲
شعر	۱۰۰	٪۱۲/۶
غیره	۷۴	٪۹/۳
نامعلوم	۳۹	٪۴/۹
جمع	۷۹۴	٪۱۰۰

جدول شماره ۱۳

نوع نشریه	تعداد نقد	درصد
مجلات تخصصی	۱۶۰	۲۰/۲٪
مجلات کودک و نوجوان	۵۲۵	۶۸/۶٪
مجلات ادبی	۱۲	۱/۵٪
روزنامه‌ها	۴۹	۶/۲٪
غیره	۲۸	۳/۵٪
جمع	۷۹۴	۱۰۰٪

منظور از مخاطبان متخصص، خوانندگان مجلات تخصصی ادبیات کودک و نوجوان و مجلات ادبی و فرهنگی است. مجلات کودک و نوجوان هم مخاطب کودک و نوجوان داشته‌اند و روزنامه‌ها و مجلات عمومی و متفرقه نیز برای سایر مخاطبان منظور شده است.

تعداد نقدهای نوشته شده براساس مخاطب نیز بررسی شده که همراه درصد آن‌ها در جدول شماره ۱۵ آورده شده است.

جدول شماره ۱۳ نشان می‌دهد که نقدها در مجلات تخصصی، به زبان تخصصی و برای مخاطبان متخصص نوشته شده‌اند و نزدیک به ۷۰ درصد نقدها برای مخاطبان اصلی کتاب‌ها (کودکان و نوجوانان) به زبانی ساده نوشته شده که این نسبت از سویی، نشان‌دهنده توجه مطبوعات و منتقدان به این مخاطبان و از سویی دیگر، غفلت از لزوم نقد برای خانواده و مربیان است.

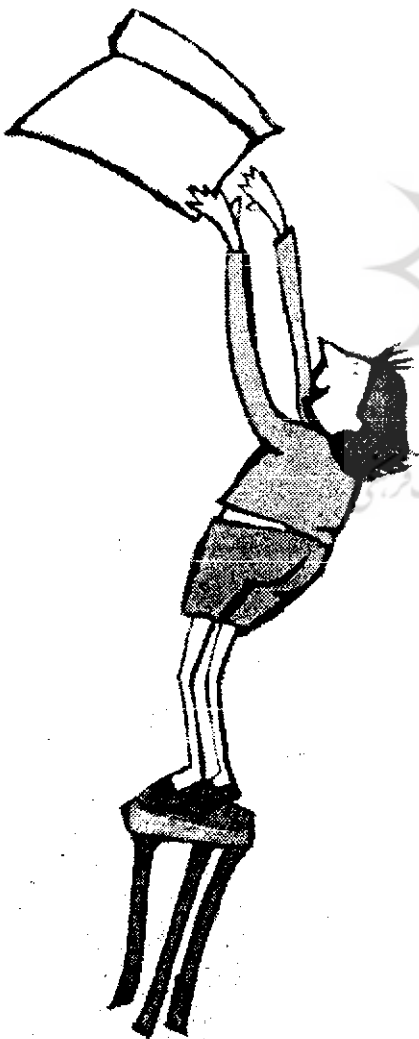
مجلات ادبی سهمی بسیار ناچیز را به نقد ادبیات کودک اختصاص داده‌اند و روزنامه‌ها نیز به عنوان عمومی‌ترین و پرمخاطب‌ترین رسانه‌ها کمتر به این مسئله توجه داشته‌اند.

مخاطبان نقدها

مجلات را از نظر مخاطب نقد، به سه دسته مخاطب متخصص، کودک و نوجوان و غیره تقسیم‌بندی کرده‌ایم که تعداد مجلات براساس مخاطب نقد و درصد آن‌ها در جدول شماره ۱۴ دیده می‌شود.

جدول شماره ۱۴

نوع مخاطب	تعداد مجله	درصد
متخصص	۱۱	۱۷/۵٪
کودک و نوجوان	۲۴	۳۸/۱٪
غیره	۲۸	۴۴/۴٪
جمع	۶۳	۱۰۰٪

جدول شماره ۱۵

نوع مخاطب	تعداد نقد	درصد
متخصص	۱۶۷	٪۲۱/۱
کودک و نوجوان	۵۴۵	٪۶۸/۶
غیره	۸۲	٪۱۰/۳
جمع	۷۹۴	٪۱۰۰

را داشته است و نتایج جدول تقریباً با تعداد شماره‌های منتشر شده مجلات تخصصی تناسب دارد.

جدول شماره ۱۷

فعال‌ترین مجلات کودک و نوجوان	تعداد نقد
کیهان بچه‌ها	۱۳۵
سوره بچه‌های مسجد	۱۱۴
سروش نوجوان	۸۵
سوره نوجوانان	۶۰

جدول شماره ۱۵ نشان دهنده توجه خاص و حتی غیرعادی به مخاطب کودک و نوجوان و غفلت چشمگیر از مخاطبان عمومی (مردم عادی، والدین، مربیان و...) است.

فعال‌ترین نشریات

طبق جدول شماره ۱۷ «کیهان بچه‌ها» یا توجه با انتشار هفتگی خود، در صدر قرار دارد. پس از آن ماهنامه «سوره بچه‌های مسجد» قرار دارد که در دوره بیست ساله، بیش از چهل شماره منتشر شده است و توانسته از ماهنامه‌های «سروش نوجوان» و «سوره نوجوانان» در مقطعی دو هفته یک بار و سایر مجلات پیشی بگیرد.

در میان کل مجلات، فعال‌ترین آن‌ها در دو دسته مجلات تخصصی و مجلات کودک و نوجوان برگزیده شده که در بین مجلات تخصصی، مجله «کتاب ماه کودک و نوجوان»، «پژوهشنامه» و «قلمرو» بیشترین فعالیت را در زمینه نقد داشته‌اند و از میان مجلات کودک و نوجوان، مجله «کیهان بچه‌ها»، «سوره بچه‌های مسجد»، «سروش نوجوان» و «سوره نوجوانان» بیشترین سهم را دارا بوده‌اند که تعداد و اسامی آن‌ها در جدول شماره ۱۶ آمده است:

جدول شماره ۱۶

فعال‌ترین مجلات تخصصی	تعداد نقد
کتاب ماه کودک و نوجوان	۸۱
پژوهشنامه	۳۵
قلمرو	۲۱

خلاصه یافته‌ها
پژوهشی که در جست‌وجوی شناسایی و طبقه‌بندی نقدهای چاپ شده در مطبوعات فارسی زبان (منتشر شده در داخل ایران، در فاصله سال‌های ۱۳۵۸ تا پایان ۱۳۷۷) صورت گرفت، نتایجی داشت که مهم‌ترین آن‌ها به این شرح بود:

۱. در دوره مورد بررسی، مجموعاً ۷۹۴ عنوان نقد شناسایی شد که به طور میانگین، رقمی نزدیک به ۴۰ نقد در هر سال را نشان می‌دهد. سیر تولید نقدها صعودی بوده است؛ به طوری که در پنج ساله آخر مورد بررسی ۳۴۹ نقد شناسایی شد که ۴۴/۴ درصد نقدها را تشکیل می‌دهد و نشان‌دهنده میانگین ۷۹ درصد نقد در هر سال است.
۲. ۸۹/۵ درصد نقدها یا ذکر نام منتقد بوده است؛ گرچه این درصد شامل اسامی مستعار و اختصاری نیز می‌شود.
۳. ۷۲/۵ درصد نقدها را منتقدان مرد و ۲۵/۷ درصد

نتایج جدول شماره ۱۶ تا حدی معقول و قابل پیش‌بینی است؛ چرا که ماهنامه «کتاب ماه کودک و نوجوان»، بیش از فصلنامه‌ها و ماهنامه‌های تخصصی ادبیات کودک، امکان درج نقدهای بیشتر

نقد‌ها را منتقدان زن نوشته‌اند و نزدیک به ۲ درصد مابقی نقدهای با ذکر نام منتقد، نوشته مشترک زنان و مردان و یا با اسامی غیر قابل تشخیص به چاپ رسیده است. در میان نقدهای قابل مقایسه، نسبت مردان به زنان ۲/۸ است.

۴. تعداد نقدهای نوشته شده توسط زنان منتقد نیز در مجموع این سال‌ها سیر صعودی داشته است.

۵. در میان نقدهای شناسایی شده در کل مطبوعات نقی سلیمانی، میترا بیات و حسین فتاحی بیشترین تعداد را داشته‌اند.

۶. در میان مجلات تخصصی ادبیات کودک، در مجموع مهدی جوانی، مصطفی رحماندوست و سعیدعلی کاشفی خوانساری (با تعداد نقدهای مساوی) بیشترین نقد را داشته‌اند.

۷. ۹۹/۵ درصد نقدهای چاپ شده، تألیف منتقدان ایرانی و تنها ۰/۵ درصد نقدها ترجمه بوده است.

۸. نسبت نقدهای نوشته شده بر کتاب‌های تألیفی، نسبت به نقد بر کتاب‌ها و آثار ترجمه ۲/۶ بوده که با توجه به فزونی آثار تالیفی نسبت به ترجمه در ایران و لزوم توجه بیشتر به آثار داخلی، پذیرفتنی است و به بی‌توجهی به آثار ترجمه نیز نینجامیده.

۹. ۷۳ درصد نقدها بر آثار داستانی و ۱۲/۶ درصد بر شعرها و مجموعه شعرها و تنها ۹/۳ درصد نقدها بر آثار غیرداستانی بوده است.

۱۰. در میان مجلات و مطبوعاتی که به نقد کتاب کودک پرداخته‌اند، بیشترین سهم متعلق به مجلات کودک و نوجوان است. هم چنین، بیشترین نقدها در این مجلات به چاپ رسیده است. پس از آن مجلات تخصصی ادبیات کودک، روزنامه‌ها، نشریات عمومی و در آخرین مرتبه، مجلات ادبی

قرار دارند.

۱۱. ۶۸/۶ درصد نقدها برای مخاطبان کودک و نوجوان، ۲۱ درصد برای مخاطبان متخصص و تنها ۱۰/۳ درصد برای مخاطبان عمومی منتشر شده است.

۱۲. در میان نشریات تخصصی ادبیات کودک، «کتاب ماه کودک و نوجوان» و در میان محلات خاص کودکان و نوجوانان «کیهان بچه‌ها» بیشترین نقد را به چاپ رسانده‌اند.

پیشنهادهای

۱. به ترجمه نقدهای معتبر خارجی بیشتر توجه شود.

۲. به نقد کتاب‌های غیرداستانی (علمی، آموزشی، تاریخی، دینی، زندگی‌نامه و...) بیشتر پرداخته شود.

۳. توجه به نقد کتاب‌های کودک برای مخاطبان عام و مردم عادی در روزنامه‌ها و مجلات عمومی ضروری است.

۴. توجه به نقد ادبیات کودک، در مجلات ادبی - هنری - فرهنگی، بسیار اندک است. لازم است نشریات ادبی و نخبه‌گرا، با توجه به نقش و تاثیر ادبیات کودک در آینده فرهنگی ادبی کشور، توجه جدی و مستمر به ادبیات کودک میزول دارند.

۵. جا دارد در جشنواره‌هایی علمی، نقدهای انتشار یافته در هر سال، مورد بررسی و داوری قرار گیرند و از منتقدان برتر تقدیر شود. بررسی منتقدان فعال در ادبیات کودک، نشان‌دهنده حضور مقطعی منتقدان در این عرصه است که کم توجهی و عدم تقدیر مناسب می‌تواند یکی از دلایل ترک این عرصه از سوی فعالان باشد.